

ULUSLARARASI SİSTEM VE KUTUP YAPILARI ÜZERİNE GENEL BİR DEĞERLENDİRME

Kürşat KORKMAZ*

Öz

Bu çalışma uluslararası sistem ve kutup yapıları arasındaki sorunsalı irdelemektedir. Farklı yaklaşımlar ve görüşler ortaya koyularak, kutupluluk ve savaş arasındaki ilişki tartışılmaktadır. Uluslararası sistemde her dönem sistem içerisinde güç dağılımına göre çok kutuplu, iki (çift) kutuplu ve tek kutuplu yapılar bulunmaktadır. Çalışmanın ağırlık merkezini bu kutup yapılarının hangisinin daha istikrarlı olduğu sorunsalının incelenmesi oluşturmaktadır. Literatürde, çok kutuplu yapılarda savaş ve çatışma eğilimlerinin az olduğu ile ilgili görüşler çoğunluktadır. Bunun aksine iki kutuplu yapının zaman içerisinde daha istikrarlı olduğu iddiası ağırlık kazanmıştır. Ancak son dönemde ise tek kutuplu yapıların savaş ve çatışma risklerinin daha az olduğu iddiası öne çıkmıştır. Çalışmada, bu kutupluluk ilişkisini etkileyen güç dengesi, gerilemecilik-yenilemecilik ve güç dağılımı gibi belirleyici unsurlar tartışılmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan bulgular, önümüzdeki dönemde uluslararası sistemde belirecek güç mücadelesi kompozisyonlarını anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu kapsamda, Soğuk Savaş sonrası ABD merkezli tek kutuplu bir yapının oluşması, 2008'den itibaren bu yapının aşınmaya başlaması ve Güneydoğu Pasifik'te yükselen bir güç olan Çin'in ABD'ye meydan okuması gelecek dönemde Çin ve ABD arasında iki kutuplu bir yapının ortaya çıkabilme ihtimalini güçlendirmektedir.

Makalenin Türü: Araştırma Makelesi

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Sistem, Kutup Yapıları, Gerilemecilik-Yenilemecilik, Güç Dağılımı, Savaş.

JEL Kodları: F50, F51

Yazarın Notu: Bu çalışma bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada etik kurul izni veya yasal/özel izin gerektirecek bir içerik bulunmamaktadır. Çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının bulunmadığı SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisine yazar imzası ile beyan edilmiştir.

A General Assessment on the International System and Polar Structures

Abstract

This study is examining the issues between the international system and polar structures. In the study, through different opinions and approaches, relationship between polarity and war is discussed. In the international system in every period, there are monopolar and bipolar systems according to the power distribution. This study mainly discusses the question which of the

* Dr. Öğretim Üyesi, Kırıkkale Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü,
kursatkorkmaz@kku.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3004-4349

Geliş Tarihi/ Arrived : 13.04.2021

Kabul Tarihi/ Accepted : 24.11.2021

aforementioned structures is more steady and consistent. In the literature, the majority of opinions suggest that there are fewer tendencies to war and conflict in bipolar structures. Contrary to this, the opinion that a bipolar structure is steadier has gained more importance in time. In the recent period, however, the argument that a monopolar structure is less prone to wars and conflicts has been highlighted. In the study, the factors which affect determining the polarity relation such as power balance, regression-ism – renewal-ism and power distribution are discussed. In this regard, these discoveries will help us grasp the power struggle compositions which will arise in the international system in the forthcoming period. In this regard, the comprising of a USA-based monopolar structure after the cold war, then commencing of the eroding of this structure in 2008, and finally the challenge called on by China which is a rising power in the southeast pacific toward USA strengthens the possibility that there will be bipolar structure between China and USA in the forthcoming period.

Article Type: Research Article

Key Words: International System, Polar Structures, Regression-Regeneration, Distribution of Power, War.

JEL Codes: F50, F51

Author's Note: This study was prepared in compliance with the scientific search and publication ethics. There is no content necessitating any permission from Ethical Board or any legal/special permission in this study. I, as the author of the article, signed my declaration certifying that there was no conflict of interest within the article preparation process.

GİRİŞ

Kutup yapıları uluslararası ilişkiler literatüründe üzerinde tartışmaların yaşandığı bir kavram olmakla birlikte, modern uluslararası sistemin kuruluşundan günümüze kadar uzanan süreç içerisinde önemini koruyan ve analizlerde belirleyici olan bir kavramdır. Kutup yapıları modern uluslararası sistemin dönemlere göre sınıflandırılmasında önemli bir olgu olarak varlığını korumuştur. Ayrıca uluslararası ilişkiler teorilerinde sıkça kullanılan bir kavram olma niteliğine de sahiptir.

1960'lardan itibaren güç dengesi ve savaş arasındaki ilişki geleneksel realist görüşlerle ortaya konulmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların genelinde, uluslararası sistem içerisindeki askerî güç dağılımı ile kutuplaşma ve kutupluluk kavramları arasında gevşek yapıda bir ilişki olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda, uluslararası ilişkiler alanındaki teorik çalışmalarda en önemli konuların başında iki kutuplu ve çok kutuplu sistemlerin karşılaştırılması yer alır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı, kutupluluk, kutuplaşma ve savaş arasındaki bağlantı üzerinde yoğunlaşarak, günümüzdeki uluslararası sistem içerisinde bu kavramlar arasındaki bulguların incelenmesidir.

Son dönemde uluslararası sistem içinde iki kutuplu ve çok kutuplu bir dünya konusunda tartışmaların arttığı bir süreçten geçilmektedir. Covid-19 sonrasında yeni bir uluslararası sistemin ortaya çıkabileceği noktasında güçlü emareler belirmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) özellikle 1945-1991 yılları arasında Sovyet Rusya ile mücadelesinin yöntemi ve

stratejisi olan “çevreleme (sınırlandırma) politikası” gibi bir politika doğrultusunda Çin’i çevreleyeceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda, yeni seçilen ABD Başkanı Joe Biden, Çin ve Rusya’ya karşı küresel bir mücadele ortaya konulacağı ile ilgili söylemlerde bulunmuş ve bu söylemlerin politikaya dönüşeceğini başkan seçildikten sonra da her platformda belirtmiştir. Özellikle yükselen bir güç konumundaki Çin’e karşı ABD Savunma Bakanlığı bünyesinde stratejik bir doktrin oluşturma birimi oluşturulmuştur. Ayrıca ABD Başkanı Joe Biden yönetimi, göreve gelmesinin üzerinden yaklaşık 45 gün sonra “Geçici Ulusal Güvenlik Stratejik Kılavuzu’nu” yayımlamıştır. Belgede, "Amerika'nın kaderi bugün daha önce hiç olmadığı kadar içinden çıkmayacak şekilde kıyılarımızın ötesindeki olaylara bağlı hâle gelmiştir" ifadesi kullanılmıştır. Bu belgede Covid-19 salgını, küresel iklim değişikliği, Çin ve Rusya gibi ABD'ye rakip güçlerin yükselişinden duyulan rahatsızlık konuları öne çıkmaktadır. Gelecek dönemde Çin ile küresel bağlamda mücadele başlatılacağı ifade edilmiştir. Bu doğrultuda, uluslararası sistemin iki kutuplu bir yapıya evrilmesi konusunda görüşler ve öngörüler ağırlık kazanmaktadır.

Uluslararası sistem içerisinde meydana gelebilecek ABD ve Çin arasındaki yeni soğuk savaş, her iki devlet tarafından da hedeflenen ve istenilen bir sistem olarak gözükmektedir. Zira 1945-1991 yılları arasındaki iki kutuplu yapı hem ABD’nin hem de belli oranlarda Sovyet Rusya’nın gücünü artırdığı bir döneme neden olmuştur. 1945 Yalta Konferansı sonrası Berlin ikiye bölünerek, dünyanın orta noktasından çizilen (*de facto*) çizgi ile iki büyük güç kendi sınırları içindeki bölgelerde gücünü konsolide ederek etraflarına müttefikler toplamış ve birbirlerinin sınırlarının içine girmemişlerdir. ABD ve Sovyet Rusya orduları 45 yıl boyunca karşı karşıya bir cephede savaşmamışlardır. Böyle bir Soğuk Savaş mantığı, ABD ve Çin’in güç merkezleri konumları hâline gelmesi noktasında iki taraf için de istenilen bir durum olabilecektir. ABD’nin Uzak Doğu bölgesinde yeniden güçlendireceği müttefikler ile Çin’in sınırlandırılması hedeflenmektedir.

Son dönemde meydana gelen gelişmeler, özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşı’nın öncesinde uluslararası politikada yaşanan gelişmelere benzetilmektedir (Swanson, 2016; Wolf, 2019). Bu bağlamda, günümüzde de yeni ittifakların ve blokların ortaya çıktığı ve çıkabileceği görülmektedir. Doğu Akdeniz, Doğu Asya ve Pasifik’teki yeni bloklaşmalar dikkat çekicidir. Bu bağlamda önümüzdeki süreci daha iyi tahlil edebilmek için kutup yapısı ve savaş arasındaki ilişkilerin analiz edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Uluslararası sistem üzerinde çalışma yapan Wayman, Levy gibi bazı düşünürler analizlerinde savaş ve kutupluluk arasında doğrudan bir ilişkinin var olduğunu iddia etmektedirler. Diğer tarafta Mesquita gibi bazı

düşünürler tarafından bu iki kavram arasında hiçbir ilişkinin olmadığı belirtilmiştir. Çalışmada bu görüşlerin bulguları da incelenecektir. Ayrıca çalışmada “Kutup yapıları savaflara neden oluyor mu?”, “Hangi kutup yapısı savaş riskini artırmakta veya azaltmaktadır?”, “Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan günümüze kadar gelen ABD hegemonyasındaki tek kutuplu dünya istikrarlı mı?” sorularına günümüzdeki veriler ışığında cevaplar aranacaktır.

Çalışmanın temel savı; savaş ile kutuplaşma ve kutupluluk arasında, doğrudan bir ilişkinin bulunmadığı, ancak yaşanan yüzyılın şartlarına göre bu iki kavram arasındaki ilişkinin boyutunun değiştiğidir. Bu bağlamda çalışma, yaşanan yüzyılın şartlarının kutupluluk ve savaş arasındaki ilişkiyi belirlediği savının tartışması üzerine yoğunlaşacaktır. Sonuç olarak ortaya konulan savı destekleyici görüşler ve bulgular ışığında savaş ile kutupluluk ve kutuplaşma ilişkisinin analizi yapılacaktır.

Çalışmanın ilk bölümünde kutuplaşma ve kutupluluk kavramlarına ilişkin tartışmalara yer verilecektir. Kutupluluk yapısını oluşturan iddiaların incelenmesi yapılacaktır. Bu bağlamda “hangi kutupluluk yapısı istikrarlı?” sorusu irdelenecektir. Ayrıca kutupluluk yapısı ile bağlantılı güç dengesi, dehşet dengesi ve gerilemecilik-yenilemecilik kavramları da incelenecektir. Son kısımda ise, kutupluluk ve kutuplaşma ile savaş arasındaki ilişki çeşitli düşünürlerin görüşlerine yer verilerek tartışılacaktır. Kutupluluk ve kutuplaşma ile savaş arasındaki ilişki somut verilerin kullanılması ile ortaya konulacaktır.

Kavramsal Düzeyde Kutup Yapısı ve Tanımı Üzerindeki Tartışmalar

Kutuplaşma ve kutupluluk hakkında ortaya konan çalışmalarda bu kavramın farklı şekillerde tanımının yapıldığı görülmektedir. Bu bağlamda, kutupluluk ile ilgili dört farklı anlam ortaya konulmuştur. Birinci olarak, kutupluluk uluslararası sistemin ölçüsünü açıklamak için kullanılır. Burada büyük güçlerin sayısı ve diğerlerinden yola çıkarak kutup sayısı ilişkilendirilir. Böylece bu terim güç merkezlerinin anatomisi olarak tanımlanır (James, 1988, s. 34-35). İkincisi, kutupluluğun bir diğer anlamının güç dağılımına ilişkin olmasıdır. Sistem içerisindeki ulusal güçlerin yayılmasını açıklar. Ulusal güç denildiğinde genellikle askerî güç düşünülmüş ama buna rağmen burada bu kavram ekonomik, teknolojik ve nüfus unsurlarını da içeren geniş bir anlamda kullanılmıştır (Levy, 1985, s. 47). Üçüncü olarak kutuplaşmanın anlamı kutup topluluklarına (kümelenmelerine) ilişkindir. Burada uluslararası birliklerin spesifik modellerini açıklamak için kullanılır. Bu birliklerin oluşumunu etkileyen en önemli faktörler, bu ülkelerin ortak düşmanları ve ülkelerin birbirleriyle

ilişkileridir. Sistem içindeki tüm devletler iki birlikten birinin üyesi ve A birliğine üye olmayanların hepsi B birliğinin üyesi olduğu zaman tam bir sıkı kutuplaşma ortaya çıkar. Bu durum bazen iki kutuplu kümelenme olarak tanımlanır. Son olarak ittifak içerisindeki yükümlülük kavramının sorumluluğunun ölçüsünü açıklamak için de kutupluluk kavramı kullanılmaktadır (Wallace, 1985, s. 97-98).

Kutupluluk kavramının çeşitli yönlerden özellikleri ortaya konulmuş ve kutupluluğa ilişkin görüşlerde genellikle yazarların bakış açılarına göre öne çıkan özellikler vurgulanmıştır. James ve Brecher'a göre, kutuplulukta devletlerin sistemdeki konumları dikkate alınmıştır. Levy'in görüşü ise James ve Brecher'ın görüşünden bir noktada farklılaşmıştır. Levy de devletlerin sistem içerisindeki konumlarına göre bir değerlendirmede bulunmuştur. Ancak, spesifik olarak devletlerin güçlerini inceleyerek devletlerin konumlarını da analiz etmiştir. Bu bağlamda güç dağılımı ile kutupluluk tanımı arasında bağlantı kurmuştur. Wallace görüşlerinde devletlerin sistem içerisindeki hareketlerini incelemiş ve devletlerin bir araya gelmelerindeki nedenler ile bunun sonucunda devletlerin hangi nedenler doğrultusunda kümelendiklerini ele almıştır. Garnham ise ittifak kavramı ile bağlantılı olarak devletlerin kutup blokları içerisindeki hareketlerini ve sorumluluk derecesini inceleyerek kutupluluk tanımını yapmıştır. Garnham, diğer üç yazardan farklı olarak devletlerin kutup yapılarına dâhil olduktan sonra izledikleri politikaların analizini yapmaktadır. Kutupluluk ve kutuplaşmanın tanımı konusunda ortaya konulan bu görüşlerde kavramın işlevsel yönünün öne çıkarıldığı görülmektedir (Garnham, 1985).

Bu bilgilerden yola çıkarak kutuplaşmanın (polarization); çatışma durumlarında, çatışmanın şiddetli olduğu ya da şiddet tehlikesi taşıdığı zaman ortaya çıkan bir süreç olduğu sonucuna varılabilir. Kutuplaşma, bölünmelerin bir ilişkiler sistemine yerleşmesine neden olur ve çatışmanın tarafları, koalisyon oluşturmak için bir araya gelmeye başlarlar. Kutuplaşmanın en genel biçimi, bir sistemin iki rakip grup arasında ikiye ayrılmasıdır. Kutupluluk (polarity) ise sistem analizinde kullanılan bir kavramdır. Kutupluluk hâlinde tanımlanabilir bir sistem dâhilinde bazı aktörler o kadar önemlidir ki diğer aktörlerin karşılık vermesi gereken kutupları oluştururlar. Kutuplaşma uluslararası sistemde bir süreçtir. Kutupluluk ise bir durumu göstermektedir (Evans, Newnham, 2001, s. 373-374). Bu kapsamda, kutup yapıları buldukları dönemin uluslararası sisteminin doğasını yansıtmaktadırlar.

Kavramların tanımları konusundaki tartışmalarda olduğu gibi uluslararası ilişkiler alanındaki teorik çalışmalarda da en önemli konuların

başında iki kutuplu ve çok kutuplu sistemlerin karşılaştırılması yer almaktadır. Bu tartışma 1960'larda topluluk ve güç kutuplaşması arasındaki farkın tartışılmadığı dönemlerde başlamıştır. Uluslararası ilişkilerin disiplinler kimliğinin ve niteliğinin oluşması noktasında disiplin içi tartışmalar meydana gelmiştir (Wallace, 1985, s. 97-98). Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde 1960'larda ortaya çıkan "davranışsalci-gelenekselci" tartışmalardan sonra disiplinin bilimsel nitelik kazanması yönünde görüşler ağırlık kazanmıştır. Bu doğrultuda 1960'lardan sonra uluslararası ilişkiler literatürü kapsamındaki kavramların analitik düzlemde tanımlamaları yapılmaya başlanmıştır. Bu dönem içerisinde uluslararası ilişkiler ile ilgili çalışmalarda istatistiksel ve kantitatif verilerin değerlendirmeleri kullanılmış, bunun sonucunda da teorik ve kavramsal düzeyde çalışmalarda bir artış olmuştur. 1960'tan önce kutup yapısı ve savaş arasındaki ilişki üzerine çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu bağlamda teorisyenler iki kutupluluk ve çok kutupluluğu tartışmaya başladığı zamanlarda bile bu kavramların anlamı hakkında tam bir fikir birliği bulunmamaktaydı. Tartışmalar genellikle hangi kutup yapısının uluslararası sistemin istikrarını korumada daha etkili olduğu çerçevesindeydi. Bu konuda teorisyenler iki ayrı görüş konusunda düşüncelerini açıklamaktaydılar. Aslında tartışmaların başlangıcı sistemin istikrarı konusunda başlamış ve diğer konularla sürmüştür.

Çok Kutupluluk Üzerine Tartışmalar

Çok kutupluluk; en az üç kutbun veya aktörün hâkim olduğu bir yapıdır. Bu hâkimiyet, kutuplara sahip olmak bakımından esas tanımlayıcı olarak güç potansiyeline dayanmaktadır. Çok kutuplu bir sisteme hâkim olan aktörlerin devlet olması gerekmemektedir. Bloklar, koalisyonlar ve birliktelikler de bu kapsamda değerlendirilir. Çok kutuplu sistemin daha istikrarlı olduğunu savunan düşünürler, bu iddiayı destekleyici bulgular ortaya koymaktadırlar. Bu iddialar şu şekilde sıralanabilir;

- Sistem içerisindeki büyük güçlerin sayısı arttıkça iş birliği fırsatları da artacaktır.
- Daha çok sayıda büyük güç potansiyeli, ittifakların sayısını da artıracaktır.
- Sistemdeki güçlerin sayısı arttıkça sorunların çözümünde rol alabilecek arabulucuların sayısı da artacaktır.
- Çok kutuplu sistem askerî güçteki artış oranının yavaşlamasını sağlar. Böylece gerilim ve düşmanlıklar da azalmış olur.

- Çok kutuplu sistemdeki ülkeler rakip bir ülke ile çatışmaya girdiklerinde daha az kaygı taşırlar.
- Çok kutuplu sistemlerde büyük güç çatışmaları azalır.
- Belki de en önemli olanı, çok fazla büyük güçten oluştuğu için çok kutuplu sistemin karmaşık ve belirsiz bir yapıya sahip olmasıdır (Cashman, 2000, s. 236-237).

Sonuç olarak bu konuya ilişkin çalışmalar incelendiğinde çok kutupluluğu önerenlerin bu sistemde daha az çatışmanın yaşandığını ifade ettikleri görülmektedir. Çok kutuplu sistemde küçük çapta savaşlar yaşanabilir. Ama büyük savaşlar çok ender görülür. Bu kapsamda, 1815 Viyana Kongresi'nden Birinci Dünya Savaşı'na kadar uzun bir barış dönemi yaşanmıştır. Çok kutupluluğun istikrarı konusunda genellikle uzlaşılmaktadır. Ancak çıkan savaşların yıkımı uluslararası sistem açısından büyük değişimleri de beraberinde getirmektedir. Bu noktada çok kutupluluğun bulgularına karşıt görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşlerin bazıları şunlardır; “büyük güçlerin sayısı arttığı zaman iş birliği fırsatları kadar çatışmalar da artacaktır. Büyük ülkelerin sayısı arttıkça sistem içinde iş birliğinden daha fazla olarak ayrımcılık da görülecektir. Her ülke belli grubun içinde yer alacağından diğer ülkelerle ilişkiler sınırlı kalacaktır. Çok kutuplu sistemin geleceğe ilişkin belirsizlikler taşıması savaşların çıkma olasılığını artıracak ve kutuplaşma arttıkça sistem içerisinde kaynak dağılımına ilişkin daha fazla sorun çıkacaktır.” Güç dengesine ilişkin iddiaya göre, kutuplaşmaların sayısı arttıkça çatışma riski de artacaktır (Cashman, 2000, s. 239). Çok kutupluluğunun istikrarı konusundaki karşıt görüşler, iki kutupluluğu savunan düşünürler tarafından gelmektedir.

İki Kutupluluk (Çift Kutupluluk) Üzerine Tartışmalar

İki kutupluluk; iki süper gücün çıkarlarının hâkim olduğu bir yapı içerisinde ve iki büyük blok etrafında birleşmiş güç, rejimler ve ideolojiler çerçevesinde şekillenen bir sistemdir. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği bağlamında, iki kutup etrafında döndüğü kabul edilen Soğuk Savaş döneminde uluslararası sistemin yapısı bu kavramla açıklanır. İki kutuplu sistemin bulguları şöyledir:

- İki süper gücün olduğu bir sistemde tam bir denge sağlanmış olur.
- Dünya çapında iki süper güçten oluşan bir kutuplaşma yapısında ancak bölgesel savaşlar çıkabilir.

- İki kutuplu sistem daha belirgin ve daha basit bir yapıya sahiptir. Savaş ihtimalleri daha çabuk anlaşılır.
- Süper güçler kendi ittifakı içerisinde bulunan ülkelerin tutumlarını etkilerler.
- İki sistemli bir yapıda savaş ihtimalleri de daha sınırlı kalmaktadır.
- İki kutuplu sistemde güç dengesini yakalamak daha kolaydır. Çünkü denge ve düzen kendiliğinden gerçekleşir.
- İki kutuplu yapıda güç dengesi daha güvenli olduğu için savaşa ihtiyaç duyulmaz.
- Tarihî olarak tam sıkı kutuplu sistem İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra belirgin olarak ortaya çıkmıştır (Wagner, 1993 s. 86-87).

İki kutuplu sistemin çok kutuplu sisteme göre daha uzun süre büyük savaşların ortaya çıkmasını engellediği yönünde görüşler vurgulanmıştır. Özellikle iki kutuplu bir yapıyı temsil eden Soğuk Savaş'ın sonunun büyük bir savaş ya da çatışma ile bitmediği belirtilmiştir. Bu da iki kutuplu sistemi savunan düşünürlerin bulgularını doğrular nitelikte olmuştur. Ancak iki kutuplu sistemin ortaya koymuş olduğu bulguları çürütmek üzere karşıt bulgular da bulunmaktadır. Karşıt bulguların başında, iki kutuplu sistemin istikrarsız olduğunun öne sürülmesi yer almaktadır. Bunu destekleyen görüşlerde, iki kutuplu sistemin düşmanlıkları körüklediği ve arabulucuların fonksiyonunun azaldığı savunulmaktadır. Ayrıca iki kutuplu sistemdeki bazı küçük çatışmaların genel bir savaşa dönme ihtimali de yüksektir. Çünkü bu sistemde kriz yönetimi mekanizması daha zayıftır. Her ne kadar iki kutuplu sistemde büyük savaşların olmayacağı ileri sürülmüş olsa da iki kutuplu sistemde üçüncü dünya savaşına yol açabilecek çatışmaların artma olasılığı bulunmaktadır. Son olarak iki kutuplu yapıda geleceğe yönelik öngörüler ve kesin yargılar devletleri savaşa götürebilir (Cashman, 2000, s. 240).

İki ve çok kutupluluğu savunan görüşler arasında ortak noktalar da bulunmaktadır. Örneğin, her iki görüşte de güç dengesi yoluyla barışın sürdürülebileceği iddiası yer almaktadır. Uluslararası bir sistemde istikrarlı bir denge ile anlaşmazlıklar en aza indirilmiş olur. Eşit denge ve eşit bir politika ile daha istikrarlı bir sistem oluşturulabilir. İki kutupluluğun çok kutuplu sistemden daha istikrarlı olduğu iddiasını öne süren Waltz, büyük savaşların ortaya çıkışını sistemin istikrarsızlığına bağlamaktadır. Waltz'a göre, büyük savaşlardan sonra ayakta kalan devletler bu sistemin daha istikrarlı olduğunu kanıtlamaktadırlar. Bu bağlamda çok kutuplu dünya büyük ölçüde istikrarlı, ancak bir o kadar da savaşa yatkındır. Birinci ve

İkinci Dünya Savaşı öncesi uluslararası yapı çok kutuplu bir görünümdeydi ve bu savaşlar sonrasında çok kutuplu yapılar yıkılmıştır. Waltz, iki kutuplu dünyayı ise büyük ölçüde barışçıl fakat çok kutuplu sisteme göre daha az istikrarlı olarak nitelendirmektedir (Waltz, 2000, s. 5). Kaplan'a göre ise çok kutupluluk ideal bir güç sistemi, diğer bir ifade ile klasik güç dengesidir. Bu analizde iki anahtar kelime bulunmaktadır. Devletlerin gücü veya zayıflığı, düşmanlığın veya dostluğun derecesi uluslararası sistemde diğer ulus-devletlerle olan ilişkilerin ele alınmasında önemli bir noktadır (Arı, 2018, s. 492). Çok kutuplu sistem genellikle dengeyi "güç dengesi" kavramı ile açıklamaktadır. İki kutuplu sistemde ise Soğuk Savaş'ın da anahtar kavramlarından olan "dehşet dengesi" kavramı kullanılmaktadır.

Güç dengesi kavramı, dengenin oluşturulmasını ve korunmasını, tek bir gücün sahibi olan devletin diğer devletlere kendi kurallarını dayatmasını engellemek için dengeleyici güçle karşı konulmasını tanımlamaktadır. Denge politikalarının iki seçeneği vardır. Birincisi yayılma politikası izleyen bir devletin tehdidine ve güç üstünlüğüne karşı diğer devletlerin birleşmeleridir. İkincisi, devletlerin kendi menfaatlerini korurken rakiplerinin büyümelerini, istikrarı bozmalarını ve statükoyu değiştirmelerini önlemeleridir. Çok kutuplu sistem içerisinde güç dengesi kavramı somut bir şekilde görülmektedir. Özellikle 1815 yılında Avrupa'da yaşananlar güç mücadelesi, güç dengesi kavramının pratik şekilde uygulanmasını yansıtmıştır (Ergin, 1974, s. 139).

Dehşet dengesi kavramı, iki aktörün birbirlerini yıkımla tehdit edebilecekleri bir duruma işaret etmektedir. Bu yıkım, çok büyük ölçüde gerçekleşmektedir. Genellikle yıkımın aracı ise nükleer silahlardır. Kavramın bu ad ile anılmasının nedeni dehşetin bir ruh hâli olması ve her türlü cezalandırma tehdidi ile karşı tarafta korku uyandırmasıdır. Soğuk Savaş döneminde dehşet dengesi ABD ve Sovyet Rusya arasındaki nükleer caydırıcılık ilişkisini ifade etmek için kullanılmıştır (Evans, Newnham, 2001, s. 146). İki kutuplu sistemin sıkı bir şekilde yaşandığı Soğuk Savaş dönemi, dehşet dengesi kavramının iki kutuplu sistemin anahtar kavramı olmasına neden olmuştur. Kavram, Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkması nedeniyle iki kutuplu yapı ile ilişkilendirilmektedir. Oysaki nükleer silahlar günümüzde de önemli bir caydırıcılık unsuru taşımaktadır. Bu bağlamda dehşet dengesi kavramı, nükleer silahlarla doğrudan ilişkisi bulunduğu sürece, uluslararası sistemde varlığını koruyacaktır.

Sonuç olarak, iki kutuplu bir sistem daha barışçıl ve istikrarlı bir ortam sağlamaktadır. Çünkü savaş ihtimalini azaltarak, çatışma yapılarının sayısını azaltmaktadır. Güç dengesizliklerinin daha az olması sebebiyle, caydırıcılık ihtimali de daha fazladır. (Mearsheimer, 1990, s. 11-12)

Tek Kutupluluk Üzerine Tartışmalar

Soğuk Savaş'ın sonu ve Sovyet Rusya'nın dağılması ile birlikte iki kutuplu sistemin sona erdiği ve uluslararası sistemde rakipsiz güç olarak ABD'nin kaldığı yönünde görüşler bulunmaktadır. Uluslararası ilişkiler alanında akademisyenler, eşi görülmemiş bir Amerikan gücü ile yeni bir tek kutuplu dönemin gelmiş olduğu yönündeki fikirlere çalışmalarında yer vermişlerdir. Ancak tek kutupluluk üzerine tartışılırken asıl odaklandıkları konu tek kutupluluğa yönelik eleştirilerdir. Bu konuda en çok eleştiri neorealist görüşe sahip akademisyenlerden gelmiştir. Neorealistlere göre, tek kutupluluk tüm yapılar içinde en istikrarsız olanıdır, çünkü gücün herhangi bir şekilde tek yerde toplanması, diğer devletleri tehdit eder ve bir denge sağlamak için harekete geçmelerine neden olur (Copeland, 1996). Bu görüşe karşı çıkanlar ise gücün tek elde toplanmasının barışa katkı sağladığını iddia etmekle birlikte, Amerikan üstünlüğünün devamından şüphe etmektedirler. Bu görüşlerin ve analizlerin sonucunda, genellikle tek kutupluluğun bir "ilüzyon", bir "an" olduğu ve uzun sürmeyeceği hatta yerini çok kutupluluğa bırakacağı noktasında fikirler öne sürülmüştür (Wohlforth, 2004, s. 39).

Tek kutuplu bir dönemin yaşanıp yaşanmadığı noktasında birçok tartışma bulunmaktadır. Eğer sistem içerisindeki devletlerden hiçbiri bir diğerine düşman değilse, ancak ortak olarak çekindikleri bir güç var ise tek kutuplu sistem söz konusudur. Günümüzde uluslararası sistemin şekillenme süreci henüz tamamlanmış değildir. Buna rağmen sistemin iki temel özelliğinin altını çizmek mümkündür. Bunlardan ilki çok merkezlilik eğilimidir. İkincisi ise sistemde tek süper güç konumunu elde eden ABD'nin bu konumunu sağlamlaştırma çabaları bağlamında ortaya çıkan tek kutupluluk eğilimidir. Soğuk Savaş sonrası özellikle Japonya, Hindistan, Almanya ve Çin önemli güç merkezleri olarak ortaya çıkmışlardır. Bu bağlamda tek kutuplu bir yapıdan bahsetmek de zorlaşmaktadır (Wohlforth, 2004, s. 40-41).

Tek kutuplu sistem içerisinde ABD'nin süper güç olduğu konusunda tartışmalar "gerilemecilik (declinism) ve yenilemecilik (renewalism)" düşünce yapıları kapsamındadır. Gerilemecilikte, Amerikan güç ve nüfuzunun gelecekteki muhtemel durumundan yola çıkılarak, ABD'nin göreceli güç konumunun zayıflamakta olduğuna inanılmaktadır. Bu tezi ortaya koyan Paul Kennedy, "Büyük Güçlerin Yükselişi ve Çöküşü" adlı eserinde bu tezi temellendirmiştir. Kennedy eserinde, Amerikan Barışı hakkındaki aşırı emperyal yayılmanın aşındırıcı etkilerinden bahsetmektedir. Kennedy, aşırı emperyal yayılmayı kaçınılmaz ve determinist olarak görmüştür. Bu yüzden, siyasi liderlerin görevi, bu

eğilimlere karşı gelmekten ziyade değişen koşullara uyum sağlamaktadır. Aşırı emperyal yayılma düşüncesinin arkasında ekonomik büyüme ve savunma harcamaları arasındaki sıkı ilişki bulunmaktadır. Uzun süre devam eden yüksek savunma harcamaları, ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyecek ve düşüşü meydana getirecektir. Bu kapsamda, gerilemecilik yaklaşımında, Amerika'nın süper güç konumunun zamanla aşınarak düşüşe geçeceği savunulmaktadır. Kennedy tezinde, ABD'nin aşırı şekilde savunmaya yönelik harcamalarının bu düşüşün temel nedeni olacağını ileri sürmektedir. Buradaki temel düşünce tek kutuplu bir uluslararası sistemin hegemon devletinin ABD olmayacağıdır (Kennedy, 2001, s. 601-602).

Gerilemeciliğe karşı geliştirilen cevap, Samuel Huntington'dan gelmiştir. Huntington, kendisini yenileme yeteneğinin bir büyük güçte bulunduğunu ileri sürmüş ve ABD'nin üç konuda kendini yenileme kabiliyetinin olduğunu ifade etmiştir. Bunlar: rekabet, hareketlilik ve göçtür. Huntington'a göre Amerikan gücü çok boyutlu olduğu için ABD dünya politikasındaki yapısal gücüyle gelişmektedir. Sonuç olarak, bu görüşe göre, gerileyeceği öngörülerinin aksine, ABD kendini yenileme gücü ile daima varlığını koruyacaktır (Kennedy, 2001, s. 603-604). Ayrıca bu konuda Joseph Nye, Amerika'nın yumuşak gücü elinde bulundurması sebebiyle gerileme yaşamayacağını öngörmektedir. Nye, kültürel ve ideolojik açılardan ABD'nin olası rakiplerinden çok daha güçlü olduğunu öne sürmektedir, "Yumuşak Güç" adlı eserinde (Nye, 2020, s.10-11) gücü ilişkisel olduğu kadar yapısal çerçevede de görmektedir. Nye, eserinde uluslararası ilişkilerde gücün değiştiğini öne sürmüştür. Gerçekte herkesin gücünün gerilediğini savunan, güç göreceliği bakımından ABD'nin hegemonya olmasa da en azından eşitler arasında birinci olduğunu ileri sürmektedir (Nye, 1990).

Savaş ve Kutup Yapısı Arasındaki İlişki

Modern uluslararası sistemin varoluşsal unsurlarından olan kutup yapıları, devletler arasındaki ilişkiyi etkileme gücüne sahip olmakla birlikte, devletlerin sistem içerisindeki politik konumu ve hareketlerini de etkilemektedir. Bu doğrultuda devletler, uluslararası sistem içerisinde bazı dönemlerde kutuplara ayrılmaktadır. Kutup yapıları kapsamında devletler politikalarını ayarlamaktadırlar. Devletlerin diğer devletlerle karşı karşıya gelmeleri durumunda, ortaya çıkan bu kutuplaşmaların savaşa dönüşme ihtimalleri de bulunmaktadır.

Kutupluluk ile savaş arasındaki araştırmalardan elde edilen veriler doğrultusunda, çeşitli görüşler ortaya konulmuştur. Frank Wayman, büyük güçlerin savaşlarına ilişkin çalışmada, zamanın ve şartların kutup yapısının

etkilerini değiştirdiğini savunmuştur. Bu kapsamda 19. yzyılda çok kutupluluğun, bir diğer ifadeyle bu dönem içerisinde kurulan ittifakların savaşa neden olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşe göre, 20. yzyılda ise iki kutupluluk savaşa neden olmuştur. 20. yzyılda çok kutupluluk barışa götürmektedir (Wayman, 1984, s. 62). Mesquita de Wayman gibi iki yzyıl arasında temel farklılıklar bulmuştur. Mesquita'ya göre, sadece 20. yzyıl boyunca her iki büyük savaşta sıkı bir kutuplaşmanın etkileri görülmüştür. 20. yzyılda kutup yapısı savaşlara neden olmuştur. Mesquita'ya göre, savaşların %84' 20. yzyılda başlamıştır (Mesquita, 1978, s. 259).

Farklı bir kutupluluk göstergesi kullanan Wallace, kutuplaşma ile savaşın büyüklüğü ve şiddeti arasında net bir ilişki ortaya koyamamıştır. Wallace, kutup yapısının ittifak yeliğine, yönetimsel kurumların üstündeki kurullara ve diplomatik bağlantılara dayalı olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla kutup yapısı çeşitli savaşların yaşanmasına az ya da çok sebep olmuştur. Sıkı kutuplaşma her üyeyi savaşa itebilmektedir (Wallace, 1984, s. 102). Jack Levy'nin bu konudaki görüşleri önemli bulguların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Levy'nin 1495-1975 yılları arasında geçen büyük g savaşları ile ilgili tarihi analizi, kutuplaşma ve savaş arasındaki bağlantıyı sağlamaya yardım etmiştir. Levy'ye göre, çok kutupluluğun var olduğu birlik sistemlerinde rahat geçmiş olan dönemler olmuş ancak sonunda da büyük savaşlar meydana gelmiştir. 1871-1890 Bismark Sistemi bu duruma örnek olarak verilebilir (Levy, 1981, s. 608).

Kutuplaşma ile ilgili yapılan araştırmalarda Mesquita ve Wayman ittifaklara ilişkin veriler ortaya koymuşlardır. İttifak, topluluk ve kutuplaşma birbirinin aynı olan kavramlar değildir. Mantıksal olarak ittifaklar kutuplaşmanın artmasına sebep olmasına rağmen, sistem içerisinde kutuplaşmaları arttırmadan da ittifaklar inşa edilebilir. İttifaklar tutarsız yapıda olurlarsa kutuplaşmaya sebep olurlar (Wayman, 1984, s. 65).

Jack Levy'e göre ise 17, 18 ve 20. yzyıllardaki ittifaklar sonucu büyük savaşlar ortaya çıkmıştır (Levy, 1974). Wallace, aynı şekilde farklı yzyıllarda farklı şartlarda ittifakların önemli bir faktör olduğunu belirtmiştir. Wallace'a göre, 19. yzyıl ittifakları bir denge mekanizması olmuştur. 20. yzyıldaki ittifaklarda yer alan devletler, genellikle savaş olduğu takdirde koalisyonlarının amaçlarını gerçekleştireceğini ve kazanan taraf olacaklarına inanıyorlardı. Bu da askeri yapılanmayı, düşmanlığı ve savaş ihtimalini arttırmıştır (Wallace, 1984, s. 99). Uluslararası sisteme ilişkin güç dağılımı çalışmaları ile birbirinden farklı üç sonuç ortaya çıkmıştır. Levy analizleri sonucunda, savaş ve kutuplaşma arasında doğrudan bir ilişki olduğunu bulmuştur. Wallace ise yaşanan yzyılın şartlarına göre bu iki kavram arasındaki ilişkinin değişebileceğini öne

sürmüştür. Son olarak Mesquita ve Wayman, kutuplaşma ve savaş arasında hiçbir ilişkinin olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Bu konudaki çalışmalar uluslararası sistemdeki savaşların sayısı, olasılığı ve süresi ile ilgili öngörülerde faydalı olmaktadır. Özellikle Mesquita bu çalışmada büyük güçleri içeren savaşların sayısını azaltmak için sistemin sıklığının azaltılmasını ve uluslararası sistemin iki kutupluluğunu önermektedir. Sistemdeki kutuplaşmalar ile savaş sayısının doğrudan bir ilgisi yoktur. Ancak büyük savaşların ardındaki ortam sıkı kutuplaşmaları getirmektedir (Hopf, 1991, s. 483). Sadece kutuplaşmanın sıklığı ile büyük güç savaşlarının sayısı arasında bir ilişki kurulabilir. Bu bağlamda, kutuplaşmanın sayısı, sıklığı ve gevşekliği savaşın süresini etkilemektedir.

Wayman sistemdeki iki en güçlü devletin büyük güç kapasitelerini elinde bulundurduğu sistemi “two con” olarak adlandırmıştır. Wayman’a göre çok kutuplu sistemin olduğu dönemlerde daha az savaşlar yaşanmaktadır. Ancak bu savaşların yıkımı daha fazladır. Diğer yanda iki kutuplu sistemde savaşların yıkımı daha azdır. İki kutuplu sistemlerde kriz yönetimi daha kolaydır ve sistemin onları yok etmesini engeller. Levy ve Wayman’a göre her sistemde savaşlar yaşandığı hâlde, çok kutuplu sistemler savaşa daha az yatkındır. Ancak çok kutuplu sistemdeki savaşlar daha genel ve yıkıcı savaşlardır. 1495-1556 ve 1945-1975 yılları arasında olduğu gibi iki kutuplu sistemde genel nitelikli savaşlar yaşanmamaktadır (Wayman, 1984, s. 70). Bu hipotezlerin değerlendirilmesinde güç dağılımları ve kutuplaşmanın farklılığına dikkat edilmelidir. Bu iki kavram birbirinden tamamen farklı değerlendirilmiştir. 1815-1965 yılları arasında güç dağılımı, ittifak kutuplaşmaları, iki kutuplu güç dağılımı, güç dağılımının ölçüsü ve bunlar arasındaki ilişkiler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Ayrıca dikkat edilecek bir diğer nokta ise bağımsız değişkenlerin (güç dağılımı ve birlik kurulumu) istatistiksel olarak birbirinden ayrı ve bağımsız veriler olmasıdır. Bunun sonucunda birinci olarak, sistemdeki düşmanlık oranı ile savaşların sayısı arasında günümüz verilerinin kullanılışı açısından ilişki kurulamaz. Bu ilişki test edilemez. Çünkü bağımsız değişkenlerin verileri ortaya çıkacak yeni durumlara göre farklı sonuçlara gidebilmektedir. İkinci hipoteze göre, iki kutuplu güç sisteminde savaşlar çıkabilir. Ancak bunlar düşük yoğunlukta savaşlardır. Son hipoteze göre ise sistemdeki kutuplaşma kümeleri ve savaşların sayısı arasında ilişkiyi var olan verilerle kanıtlamak oldukça zordur. Çünkü burada savaşlar ve düşmanlık mı kutuplaşmayı gerektiriyor yoksa kutuplaşma mı savaşlar ve düşmanlıkları artırıyor konusu ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla nedensel etkileşimler söz konusu olduğu için değerlendirmek oldukça zordur (Hopf, 1991, s. 481).

1815-1965 yılları arasında güç kutuplaşması hipotezini destekleyen bağıntılar bulunmaktadır. Ancak bu dönemde çıkan savaşların yarısı araştırılmamış ve yapılan araştırmalarda da yüksek oranda bir bağlantı bulunamamıştır. Kutup yapısı sistemindeki diğer değişkenler bu konuyu etkilemektedir. Gerçekte diğer var olan nedenler ve değişkenlerin incelenmesi sonucunda kutup yapısı ve savaş hakkında ortaya çıkan nedensel sonuçlar sadece öngörü olarak kalacaktır. Kutup yapısı ve savaş arasındaki ilişki ortaya atılan diğer hipotezler tarafından da kanıtlanması zor bir husustur (Cashman, 2000, s. 69). Kutup yapısı, savaşları artırabileceği gibi savaşları azaltabilecek bir durumda da bulunmaktadır. İki ve çok kutuplu sistem araştırmalarında birbirinden farklı sonuçlar vardır. Bir devletin sahip olduğu güce göre takınacağı tutumlar da farklı olmaktadır. Bu görüşe göre, bir devletin bağımlı değişkenleri ve sistemdeki rolü savaş eğilimini etkilemektedir (Raymond, Kegley, 1989, s. 24).

Kutup yapısı ve savaş arasındaki ilişki yaşanan zamana göre değişiklik göstermektedir. Bu bağlamda uluslararası sistemin yapısının statik olmadığı ve her döneme göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Sistem, devletlerin dış politikalarını oluşturmasında önemli bir ağırlığa sahiptir ve yaşanan dönem uluslararası sistem içerisindeki devletlerin konumlarını belirlemektedir. Devletlerin sistem içerisindeki politikalarını ve konumlarını ittifaklar, bloklar ve kümelenmeler de etkilemektedir. Yaşanan dönemdeki bloklar arasındaki güç dağılımı, blok içi dayanışma ve bloklar arasındaki ilişkilerin boyutu kutup yapılarını şekillendirmektedir. Kutup yapıları içerisinde bir devletin karşı kutup içindeki bir devlet sorunları ve anlaşmazlıkları tüm kutup üyelerini de dolaylı şekillerde etkilemektedir. Sonuç olarak savaşların çıkma ihtimalini yaşanan dönemin yapısı etkilemektedir. Birinci Dünya Savaşı öncesi uluslararası sistem her açıdan patlamaya hazır bir barut görünümündeydi. Sadece bu barutu ateşleyecek bir kıvılcıma ihtiyaç vardı. Bu kıvılcım da bilindiği gibi bir Sırp'ın Avusturya-Macaristan arşidükünü öldürmesi ile ateşlenmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, bu olayın sonucunda Sırbistan'a savaş ilan etmiştir. Aslında savaşın Sırbistan ile Avusturya-Macaristan İmparatorluğu arasında olması gerekirdi. Ama yaşanan durum bunun aksine bütün devletleri içine alacak bir dünya savaşının ortaya çıkması şeklinde gerçekleşmiştir. Bu kadar kapsamlı ve geniş ölçüde bir savaş olması, devletlerin bu dönem içerisinde birçok blok ve ittifakta yer almasından kaynaklanmaktadır.

Wayman da özellikle savaş ve kutup yapısı arasında ilişkinin dönemin şartlarına göre belirlendiği noktasına ağırlık vermiştir. Uluslararası sistemin yapısındaki değişimler genelde savaşların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Bu bağlamda savaş ve kutup yapısı arasındaki ilişki doğrudan

kurulamayabilir. Ancak bu noktada Wayman, Mesquita'dan ayrılmaktadır. Mesquita'nın da savunduğu gibi savaş ile kutup yapısı arasında hiçbir ilişki kurulamaz yargısının aksine Wayman'a göre bu ilişki dolaylı bir biçimde kurulabilir. Savaşın nedenleri konusunda binlerce bulgu bulunmaktadır. Tabii ki savaşın bir nedeni olarak kutup yapısı görülebilir. Eğer kutup yapısı, savaşın nedenleri arasında gösterilecekse bu en güçlü olanlarından biridir.

Kutup yapısı ve savaş konusunda hem Levy hem de Wayman yaptıkları çalışmaların sonucunda geleneksel realistlerin çizgisinde açıklamalar yapmışlardır. Başlangıçtaki düşünceleri realizmin etkisi ile değişmiştir. Bunun sonucunda şu fikirler ortaya çıkmıştır. Çok kutuplu sistemde daha sık ve daha az yıkıcı savaşlar görülürken iki kutuplu sistemde daha az ama daha yıkıcı savaşlar görülür (Cashman, 2000, s. 246).

Bu görüşler neo-realist teorisyen Waltz'un görüşlerine yakındır. Waltz, iki kutupluluk çok kutupluluktan daha istikrarlıdır görüşünü vurgulamıştır. Bunun bir sonucu olarak yüksek gerilime rağmen Soğuk Savaş dönemi beklenenden daha barışçıl bir dönem olmuştur. Bu dönem içerisinde çoğunlukla krizler yaşanmıştır. Ancak bu krizlerin savaşa dönüşme olasılığı çok düşük oranlarda kalmıştır. İki kutupluluğu savunan görüşler, krizlerin savaşa dönüşme oranlarının düşük kalmasını sistemin yapısına bağlamışlardır. Süveyş Krizi sırasında yaşanan politik gelişmeler bu duruma uygun olan en güzel örnek olay niteliğini taşımaktadır (Waltz, 2004, s. 6). ABD, Süveyş Krizi sırasında olaylara müdahil olarak katılmış ve krizin savaşa dönüşmesini engellemiştir. Kutup lideri olarak ABD, İngiltere ve Fransa devletlerini aynı blok içerisinde olmanın vermiş olduğu haklar çerçevesinde bu iki devleti kriz sırasında yatıştırmıştır. Krizin büyümesi ve Sovyetlerin Mısır tarafında yer alma olasılığının artması üzerine, ABD İngiliz ve Fransız hükümetlerinin krizi bitirmeleri yönünde telkinlerde bulunmuştur. ABD'nin yapmış olduğu politik manevralar sayesinde kriz büyük bir çatışmaya dönüşmeden bitirilmiştir. Bu bağlamda iki kutuplu yapı içerisinde, kutup liderlerinin aynı blokta yer alan devletler üzerinde söz hakkı ve yaptırımları bulunmaktadır. Bunun sonucunda iki kutuplu yapıdaki uluslararası sistem içerisinde, büyük sorunların krizlere, ortaya çıkan krizlerinde çatışmalara ve savaşlara dönme olasılığı azalmaktadır.

Ancak iki kutuplu sistem, kutup liderleri olan devletleri ön plana çıkarmaktadır. Bu konuda iki kutupluluğu uluslararası sistemin ideal kutup yapısı olduğunu savunan düşünürlerin eleştirisi ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda iki kutuplu yapı, kutup liderlerinin istisnai konumlarını daha da pekiştirmektedir. Bu durumda kutup liderleri devletlerin iki kutuplu sistem

içerisindeki her türlü davranışlarının meşru görülme riskini getirmektedir. İki kutuplu sistem ile bir nevi bu devletlerin ayrıcalıklı konumları pekişmektedir. O zaman ortaya şöyle bir soru çıkabilir “iki kutuplu sistem içerisinde danışıklı bir durum olabilir mi?” çünkü iki kutuplu sistemde blok lideri devletlerin çıkarları üst düzeyde olacaktır. Dolayısıyla blok liderleri bu durumun devamı için daha fazla çaba içinde olacaktır.

Bu durum ise sistem için kısmi güvenlik içinde olsa da blok lideri devletlerin çıkarlarını maksimize etmede uygun bir yapıyı ortaya çıkarmaktadır. Sistem içerisindeki diğer devletler blok liderlerinin yanında önemsiz bir konumda yer almaktadırlar. Ayrıca iki kutuplu sistem daha istikrarlı diye blok liderlerinin her türlü legal olmayan hareketlerinin meşrulaştırılması kolay olacaktır. İki kutuplu sistemin bir diğer eleştiri noktası blok liderlerinin güçleri arasında orantısızlık ortaya çıkması durumunda sistemin istikrarsız olma ihtimalinin güçlenmesidir. Ayrıca uluslararası yapı iki kutuplu sistemden tek kutuplu sisteme doğru kaymaktadır. Bu durumda sistem içerisinde tek kalan süper gücün hegemonik davranışlara meyli artmaktadır. Uluslararası yapının aslında tek kutuplu sisteme dönmesi iki kutuplu sistemin sonuçlarından kaynaklanmaktadır. Sistem içerisinde güçlenen blok liderlerinden birinin daha fazla güçlenmesi de bu olasılığı artırmıştır. Bu doğrultuda iki kutuplu sistem geçici istikrar taşıyacaktır.

Deutch ve Singer çok kutupluluğu, iki kutupluluktan daha istikrarlı ve daha barışçıl olarak görmektedirler. Bunun temel nedenlerden kaynaklandığını vurgulamaktadırlar. Birinci olarak, iki kutuplu uluslararası sistemde yaşanan çatışmalarda devletler mevcut kutup lideri devletlerden birinin yanında yer alırlar. Karşı blok tarafını düşman olarak niteleyerek, politik faaliyetlerini bu doğrultuda sürdürürler. Ancak çok kutuplu uluslararası sistemde etkileşimler ve politik tercih seçenekleri çeşitlidir. Bu bağlamda devletler arasında keskin düşman kampları sınırlıdır. İkinci olarak, kutup yapısı arttığında uluslararası sistem içerisindeki her aktörün dikkati gittikçe kutuplar arasında bölünmeye zorlanmaktadır (Wayman,1984, s. 62). Çok kutuplu sistemin büyük ölçüde istikrarlı ancak bir o kadar da savaşa yatkın olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Ancak uluslararası sistem açısından denge faktörü ön plana çıkmaktadır. Denge faktörünün devletler arasında belirli konumda kalması savaş faktörünü de azaltmaktadır.

Sonuç olarak kutup yapısı/kutuplaşma ve savaş ilişkisi ne doğrusal ne de sabit bir yapıya sahip olmuştur. Aynı zamanda bazı kanıtlar gösteriyor ki artan kutuplaşmalar ve ittifak oluşumları 20. yüzyılda olduğu gibi savaşın

çıkmasını etkilemiştir. Bu doğrultuda, ittifakların savaflara etkileri üzerinde çeşitli görüşlerin incelenmesi de gerekmektedir.

Güç Dağılımının Kutup Yapısına Etkisi

Kutup yapısı ve savaş arasındaki ilişkiyi belirleyen en önemli etkenlerden biri de devletler, bloklar ve ittifaklar arasındaki güç dağılımıdır. Dönemin şartlarına göre uluslararası sistem içerisinde oluşan güç dağılımı savaşların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Devletlerin sahip oldukları, ekonomik, siyasi ve askerî kapasiteler güç oranını belirlemektedir. Bu durum devletlerin olduğu kadar blokların ve ittifak sistemlerinin konumlarını da etkilemektedir. Özellikle askerî alandaki kapasite önemli bir caydırıcılık unsuru taşımaktadır. İstatistiksel verilere bakıldığında son yüzyılda büyük nitelikli savaşların çıkma olasılığı oldukça düşmüştür. Bu oranın düşmesindeki en büyük etki nükleer silahlara sahip olan devletlerin sayısındaki artıştır. Nükleer silahlar özellikle önemli bir caydırıcılık unsurudur. Bu noktada iki kutuplu yapı içerisinde dehşet dengesi kavramı, nükleer silahların caydırıcılığı ile tanımlanmıştır. Soğuk Savaş'tan günümüze kadar devam eden süreçte nükleer silahları elinde bulunduran ve bunu kullanma imkânı bulunanlardan dolayı, devletler ve ittifaklar savaşların ortaya çıkması konusunda çekimser davranmaktadır. Soğuk Savaş döneminin savaşsız bir şekilde sonlanması ile iki kutuplu sistemin büyük savaşlara neden olmaması arasında bir bağlantı bu anlamda kurulabilir. Çünkü çok kutuplu dönemlerde nükleer silahların varlığı olsaydı muhtemelen çok sayıda büyük ölçekli savaşların çıkma sayısında azalmalar meydana gelebilirdi. Bu noktada kutup yapılarının savaşlar üzerindeki etkisinin dolaylı şekilde olduğu görülmektedir.

Singer, Bremer ve Stuckey çalışmalarında 1820-1965 yılları arasında baz almışlardır. Savaşların sayısından ziyade şiddeti üzerinde durmuşlardır. Bu çalışmaların sonucunda kutupluluk ve güç dağılımını benzer kavramlar olarak tanımlamışlardır. Onlara göre 19. yüzyılda güç dağılımı ile savaşlar arasında çok düşük bir ilişki bulunurken, 20. yüzyılda savaşlar ve güç dağılımı arasında güçlü bir ilişki vardır (Singer, Bremer ve Stuckey, 1972, s. 29-30).

Singer ve Bremer, büyük güç kapasitelerinin eşitsizliğini değerlendirmişlerdir. 1815-1965 yılları arasında büyük güç kapasiteleri dağıtıldığı zaman en büyük pay en büyük iki gücün elinde toplanıyordu. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve 19. yüzyılın son diliminde güç dağılımı en düşük seviyededir. Devletlerin sistem içerisinde bir araya gelmelerinin yorumlanması savaş ve güç dağılımının yorumlanmasından daha zordur. Bu konudaki en kullanışlı veriler ittifaklara ilişkin olanlardır. İttifak verileri

onların arasındaki problemleri kapsamaksızın iki ülke arasındaki iş birliğine bir bakış açısı kazandırır. Zaten ittifaklar, dostluk ve düşmanlıklar savaşın çıkmasında rol oynayan temel aktörlerdendir. Bu konu, bağıntı ilişkisi araştırmalarında önemli bir noktadır (Cashman, 2000, s. 246).

Singer ve Bremer ise yaptıkları araştırmalarda savaşların genellikle büyük devletler tarafından çıkarıldığını belirlemişlerdir. Bu araştırmalar gösterir ki kutupluluğun yaşandığı dönemleri takip eden 5 yıllık süreç içerisinde savaşlar görülmüştür. Örneğin Ocak 1820'de kutuplaşma dönemi başlamış ve Aralık 1824 tarihi boyunca savaşlar görülmüştür. Ayrıca Singer ve Small'ın bağıntı konusunda yapmış olduğu araştırmalardan ulaştıkları sonuç, savaşın temel niteliğini savaşın büyüklüğünün belirlediği yönündedir. Singer ve Small'a göre, 1815-1965 yılları arasındaki dönemde geçen büyük güç sistemlerinin üyeleri 4 ile 8 arasında değişmektedir. Bu ülkeler grubunun analizi iki bulguya dayanmaktadır. Birincisi, büyük devletler kendilerini yalnız gören diğer devletlerin desteği ile kendilerini bir anlamda garantiye alırlar. İkinci bulgu ise bir rekabet durumunda güç dengesi ve dehşet dengesi ortamını büyük devlet kapasitesi ve tercihleri belirlemektedir. 1815'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Fransa, İngiltere, Rusya ve Prusya'dan oluşan büyük devletler grubuna zaman içerisinde İtalya, ABD, Japonya ve Çin de dâhil olmuştur. Ancak 1965'te bu devletlerin sayısı 5'e düşmüştür. Bu devletler; ABD, SSCB, İngiltere, Fransa ve Çin'dir (Wayman, 1984, s. 62-63).

Mesquita ise daha farklı bir analiz yapmıştır. Herhangi bir yüzyılda kutup yapısı ve savaşların oluşumu arasında bir bağlantı olmadığını açıklamıştır. Ne sistemdeki güç yoğunlaşması ne de güç yoğunlaşmasındaki değişimler bir farklılık ortaya koymamıştır. Mesquita'ya göre, savaşların sayısı ve savaşların olduğu 5 yıllık bir dönem incelendiğinde bu süreç içerisinde uzlaşma ve barış için fırsatlar da bulunmaktaydı. Ancak devletler savaşa gitmeyi tercih etmişlerdir. Bu noktada savaş ve barış üzerinde kutup yapısının etkisi yoktur. Mesquita'ya göre tüm yazarlar farklı verileri baz almaktadırlar. Bu da her yazara göre farklı sonuçların ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Mesquita, 1978, s. 244-245).

Mesquita, kutup yapısı üzerine üç bakış açısının, uluslararası sistemde ortaya çıkan savaşların sayısını etkilediğini savunmuştur. Bu doğrultuda birinci olarak sistemdeki devletlerin kümelenmesi ya da kutupların sayısı, ikinci olarak tek bir küme içindeki devletlerin dış politikalarının farklı olma derecesi, son olarak ise devlet kümeleri arasındaki güç dağılımındaki eşitsizlik derecesi savaşlar üzerinde etkili olmaktadır. Mesquita'nın birinci bakış açısı, uluslararası sistemin iki kutuplu ya da çok kutupluluğu ile ilgili çalışmaları kapsamaktadır. Bu

görüşü savunanlar Deutch, Singer, Waltz'dur. İkinci bakış açısında sistemin, kutupların gevşek ve sıkılığı ile ilgili çalışmaları tanımlamaktadır. Bu görüşü savunanlar ise Kaplan, Singer, Small'dur. Son bakış açısında, öncelikle güç üstünlüğü ya da güç dengesi gibi kavramlarla ilgili çalışmalar yer almaktadır. Organski, Morgenthau, Mesquita ise bu görüşe sahip olan yazarlardır. Bu üç bakış açısındaki çelişkili hipotezler alternatif varsayımların bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Mesquita, 1975, s. 188).

SONUÇ

Uluslararası sistem içerisinde, yaşanan dönemin şartları; sistem içerisindeki bloklaşmaları ve ittifakları dolayısıyla devletler arasındaki ilişkileri etkilemektedir. Bu bağlamda, bloklar arasındaki güç dağılımı, blok içi dayanışma ve bloklar arası ilişkilerin boyutu yaşanan dönemin durumunu yansıtmaktadır. Ayrıca bloklar arasında ya da blok içindeki devletlerin karşı blok içindeki devletlerle sorunları ve anlaşmazlıkları savaş ile kutupluluk arasındaki ilişkinin boyutunu etkilemektedir. Bu durum savaş ve barışa yönelme boyutları olarak nitelendirilebilir.

Uluslararası sistemde askerî güç oranındaki değişimler ve dağılımlar kutuplaşmayla doğrudan ilgilidir (Yalçınkaya, 2008, s. 95-96). Yukarıda açıklandığı gibi, kutuplaşma genel olarak üçe ayrılmaktadır. Tek kutupluluk, iki kutupluluk ve çok kutupluluk. Tek kutupluluk savaşların ortaya çıkması için daha uygun bir zemin hazırlamaktadır. Ortaya çıkan verilerde büyük savaşlar genel olarak tek kutuplu sistemler döneminde meydana gelmiştir. Güç dengesi teorisini savunanlara göre, gücün dağılımından ortaya çıkan denge barış ve istikrarı sağlayacaktır. Dengesizlik ise çatışmanın çıkacağı bir yapı meydana getirecektir. Bu doğrultuda sistemde gücün dağılımı savaşın meydana gelmesini değil, şeklini belirleyecektir. Bu da savaşın her sistemde varlığını göstermesi anlamına gelir (Cashman, 2000, s. 246; Yalçınkaya, 2008, s. 96).

Kutup yapısının, savaşları doğrudan olmasa da dolaylı yönlerden etkilediği görülür. Bu yargıda dolaylı bir etkiden söz edilmesinin nedeni kutupluluk durumunun her dönem farklı sonuçlar göstermiş olmasıdır. Kutuplaşma ve kutupluluk durumları savaşa doğrudan neden olabileceği gibi tersi durum da söz konusu olabilmektedir. Bir dönem kutupluluk durumu barış ve istikrar sağlarken, diğer bir dönem savaşlara ve istikrarsızlığa neden olmaktadır. Bu da savaş ve kutup yapısı arasındaki bağlantıyı tutarsız bir konuma koymaktadır. Kutup yapısı ve savaş arasındaki bağlantı tüm zaman dilimleri göz önünde bulundurularak incelendiğinde bu sonuca varılmaktadır. Bu bağlamda ortaya çıkan veriler ışığında, savaş ve kutup yapısı arasındaki ilişkinin analizi yapıldığında üç

sonuca ulaşılmaktadır. Birincisi, kutuplaşma ve savaş ilişkisi dönemin şartlarına göre dolayısıyla zamana göre değişebilmektedir. İkincisi ise her sistemde (iki kutuplu, çok kutuplu ve tek kutuplu) savaşlar görülmektedir. Savaşların nedeni olarak tek bir sistem gösterilememektedir. Üçüncüsü ise baz alınan savaşlar ve kutup yapısına göre farklı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, genel olarak savaşlar ile kutuplaşma arasında dolaylı bir ilişki bulunduğu değerlendirilmekle birlikte, belli savaşlarda ise doğrudan bir ilişki olduğu ifade edilmektedir.

Bu bulgular doğrultusunda gelecek dönem için uluslararası politikada iki bölge öne çıkmaktadır. Bu bölgeler; Doğu Akdeniz ve Güneydoğu Pasifik'tir. Bu iki bölge ile bağlantılı olarak Doğu Akdeniz bağlamında Orta Doğu, Güneydoğu Pasifik ile bağlantılı olarak ise Pakistan Avustralya hattı önemlidir. Her iki bölgede de aktif fay hatları barınmakta olup, son dönemde dikkat çeken gelişmeler meydana gelmektedir. Her iki deniz ve bağlantılı coğrafyalarda kutuplaşmalar, bloklaşmalar ve bölgesel iş birliği ile öne çıkan yapılar kurulmaktadır. Pasifik'te 15 devletin bir araya gelerek oluşturmuş olduğu "Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık (RCEP)" kurulmuştur. Bu platformun Çin ekseninde, ABD ve Güneydoğu Asya Ülkeler Birliği'ne (ASEAN) karşı bir oluşum olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. Ayrıca ABD, Güneydoğu Pasifik'te Avustralya ve İngiltere ile birlikte AUKUS; Japonya, Hindistan, Avustralya ile birlikte ise QUAD ittifaklarını Çin'i bölgede dengelemek ve çevrelemek için oluşturmuştur. Doğu Akdeniz'de ise "Doğu Akdeniz Gaz Forumu" (Mısır, İsrail, Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, İtalya ve Fransa) ile "Doğu Akdeniz Boru Hattı (East-Med) (Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) kurulmuştur. Bu gelişmeler bu iki stratejik bölgenin önümüzdeki dönem uluslararası politikada "Büyük Oyun"un sahalarını oluşturacağını ve kutuplaşmaların yoğun olacağını göstermekte olup, Doğu Akdeniz'in Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir bölge olması açısından da önemlidir. Dikkat çeken nokta ise her iki dünya savaşı öncesinde de bölgesel bloklaşma ve ittifakların ortaya çıkmış olmasıdır. Bu bağlamda önümüzdeki dönem büyük kırılmaların yaşanacağı öngörülmektedir.

KAYNAKÇA

- Arı, T. (2018). *Uluslararası ilişkiler teorileri, çatışma, hegemonya, işbirliği*. İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Cashman, G. (2000). *What causes war, an introduction to theories of international conflict*. Boston: Lexington Books.
- Copeland, D. C. (1996). Neorealism and the myth of bipolar stability, toward a new dynamic realist theory of major war. *Security Studies*, 5(3), 29-89.
- De Mesquita, B.B. (1978). Systemic polarization and the occurrence and duration of war. *The Journal of Conflict Resolution*, 22(2), 241-267.
- De Mesquita, B.B. (1975) Measuring systemic polarity. *The Journal of Conflict Resolution*, 19(2), 187-216.
- Ergin, F. (1974). *Uluslararası politika stratejileri*. İstanbul: Çağlayan Yayınları.
- Evans, G., Newnham J. (2001). *The penguin dictionary of international relations*. London: Penguin Books.
- Garnham, D. (1985). The causes of war: Systemic findings. İçinde N. Sorbasky (Ed.), *Polarity and War: The Changing Structure of International Conflict*, Westview: Boulder CO., 7-23.
- Hopf, T. (1991). Polarity, the offense defense balance, and war. *The American Political Science Review* 85(2), 475-493.
- James, P., Brecher, M. (1988) Stability and polarity: New paths for Inquiry. *Journal of Peace Research*, 25(1), 31-42.
- Kaplan, M. (1960) *System and process in international politics*. New York: John Wiley and Sons CO,
- Kennedy, P. (2001). *Büyük güçlerin yükselişi ve çöküşü, 16. yüzyıldan günümüze ekonomik değişim ve askerî çatışmalar*. İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Levy, J. (1981). Alliance formation and war behavior: An analysis of the great powers, 1495-1975, *The Journal of Conflict Resolution*, 25(4), 581-612.
- Levy, J. (1985). The polarity of the system and international stability: An empirical analysis. İçinde. N. Sorbasky (Ed), *Polarity and War: The Changing Structure of International Conflict* Westview: Boulder CO., 41-66.
- Mearsheimer, J.J. (1990), Back to the future: Instability in Europe after the cold war. *International Security*, 15(1), 5-56.
- Nye, J. S. (1994). Soft power, the means to success in world politics. *New York: Public Affairs*.
- Nye, J. S. (1990). American strategy after bipolarity. *International Affairs*, 66(3), 513-521.

- Raymond, G., Kegley, C.W., (1989). Polarity, polarization and the transformation of alliance norms. *The Western Political Quarterly*, 43(1), 9-38.
- Rosecrance, R. (1966). Bipolarity, multipolarity and future. *The Journal of Conflict Resolution*, 10(3), 314-327.
- Singer, J. D., Bremer, S., Stuckey, J. (1972). Capability distribution, uncertainty, and major power war, 1820-1965. İçinde in B. Russett (Ed.) *Peace, War, and Numbers*, Beverly Hills: Sage, 19-48.
- Swanson,A. (2016), The world today looks ominously like it did before WorldWarI. <https://www.washingtonpost.com/news/wonk/wp/2016/12/29/the-world-today-looks-ominously-like-it-did-before-world-war-i/> adresinden alınmıştır(20.04.2020).
- Wagner, H. (1993). What was bipolarity. *International Organization*, 47(1), 77-106.
- Wallace, M. (1985). Polarization: Toward a scientific conception. İçinde. N. Sorbasky (Ed.), *Polarity and War: The Changing Structure of International Conflict*, Westview: Boulder CO., 95-114.
- Waltz, K. (2008). Uluslararası politikanın değişen yapısı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(17), 4-21.
- Wayman, F.W. (1984). Bipolarity and war: The role of capability concentration and alliance patterns among major powers, 1816-1965. *Journal of Peace Research*, Vol. 21(1), 61-78.
- Wohlforth, W.C. (2004). Tek kutuplu bir dünyanın istikrarlılığı. *Avrasya Dosyası*, 10(1), Sayı:2, 38-76.
- Wolf, M. (2019). The world order now looks like the one before the first world war. <https://www.afr.com/world/asia/the-world-order-now-looks-like-the-one-before-the-first-world-war-20191128-p53ezq> adresinden alınmıştır (15.03.2021).
- Yalçınkaya, H. (2008). *Savaş, uluslararası ilişkilerde güç kullanımı*, Ankara: İmge Yayınları.

EXTENDED SUMMARY

A General Assessment on the International System and Polar Structures

Introduction

Changes and distributions in the ratio of military power in the international system are directly related to polarization. Polarization is generally divided into three concepts: Unipolarity, bipolarity and multipolarity. Unipolarity provides a more suitable ground for wars to emerge. In the resulting data, major wars generally occurred during the unipolar systems period. According to the proponents of the power balance theory, the balance arising from the distribution of power provides peace and stability. Imbalance creates a structure in which conflict may arise. Accordingly, the distribution of power in the system determines the form of war, not its occurrence. That means war can occur in any system.

Polarity and International System

When the researches on polar structure and polarization in the literature are examined, it is seen that there are basically two different approaches in terms of timing. It is seen that the nature and arguments of polar structures were discussed before the 1960s. On the other hand, the issues of polar structure and what kind of consequences polarization may have in the international system were discussed at the beginning of the 1960s. In this direction, the studies on polar structure and polarization are divided into two groups. In the first group, the issues of bipolar, multipolar and unipolar polar structures ensuring stability in the international system are discussed. In this group, "The Emerging Structure of International Politics" written by Kenneth Waltz emphasizes the stability of the bipolar structure. Morton Kaplan, in his study titled as "System and Process in International Politics", based his views on the fact that multipolarity is a more stable system structure than bipolar. In addition, Joseph Nye specifically discusses America's policy within the bipolar structure in his "American Strategy after Bipolarity". Richard Rosecrance includes the main arguments and discussions of bipolar and multipolar structures in his work "Bipolarity, Multipolarity and Future". In addition, William C. Wohlforth examines the post-Cold War period in his work "The Stability of a Unipolar World" examining the question of whether this period can be defined as a unipolar structure.

The second group of studies examines the relationship between polar structure and polarization with wars. These studies focus on the question of whether polar structures will cause wars. In this perspective, Frank W. Wayman examines the link between polar structure and war in his article "Bipolarity and War: The Role of Capability Concentration and Alliance Patterns among Major Powers, 1816-1965". Wayman analyzes the issue that polar structures can cause war in the light of various data. As a result of these analyses, he has come to the conclusion that polar structures have an indirect effect on war. In this context, Jack Levy's study titled as "Alliance Formation and War Behavior: An Analysis of the Great Powers, 1495-1975" also put forward views in the same direction with Wayman. Bruce Bueno de Mesquita also examines the relationship between polar structure and war in his article "Systemic Polarization and the Occurrence and Duration of War". Mesquita, as a result of the data he examined in his article, passes the definite judgement that polar structures could not cause war. He also uses some supporting data in order to strengthen his claims. Singer, Bremer and Stuckey, in their "Capability Distribution and Spread of War", conclude that the polar structure could cause wars. These three authors present supporting data for this judgement. Greg Cashman examines the causes of war in various dimensions in his book, "What Causes War, An Introduction to Theories of International Conflict". In this book, Cashman gives some information about unipolar and bipolar structures and systems. In addition, he examines the relationship between polar structure, polarization and war in all respects, but does not make a definite judgement as a result of these researches.

Conclusion

The conditions of the period in the international system affect the relations between states due to their blockages and alliances within the system. In this context, the distribution of power between the blocs, the solidarity within the bloc and the dimension of the relations between the blocs reflect the state of the current period. In addition, the problems and disagreements between the blocs or the states, within the bloc, or with the states in the opposite bloc affect the dimension of the relationship between war and polarity. This situation can be described as the dimensions of turning towards war and peace.